

RS 12.64

**การประเมินสถานการณ์
ความเป็นประชาธิปไตย
ของประเทศไทย**

**จับชีพจร
ประชาธิปไตยไทย
พ.ศ. 2563**

การประเมินสถานการณ์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย พ.ศ. 2563 ดำเนินการโดยสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและการเมืองการปกครองไทยและใช้ดัชนีวัดนี้ตรวจสอบติดตามสถานการณ์ประชาธิปไตยของประเทศไทยและเพื่อศึกษาแนวโน้มระดับความเป็นประชาธิปไตยในประเทศไทย โดยดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา

สำหรับตัวชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตยได้มาจากการสำรวจองค์ความรู้ พัฒนาตัวชี้วัด ตรวจสอบติดตามและปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยมากขึ้น การสำรวจในครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ได้มาจากการสุ่มตามความน่าจะเป็น จำนวน 33,420 ตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 – 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษามีการเปรียบเทียบตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 – 2563 เพื่อสะท้อนถึงแนวโน้มของระดับความเป็นประชาธิปไตยในแต่ละมิติ ซึ่งมีทั้งหมด 7 มิติ ภายใต้องค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่

1. **หลักการประชาธิปไตย** ประกอบด้วย มิติการเคารพสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ มิติการยึดมั่นในหลักนิติธรรม
2. **กระบวนการประชาธิปไตย** ประกอบด้วย มิติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และมิติการมีทุนทางสังคม
3. **ผลของประชาธิปไตย** ประกอบด้วย มิติการเชื่อมั่นในสถาบันต่าง ๆ มิติการสนับสนุนประชาธิปไตย และมิติการต่อต้านการทุจริต

ชื่อเรื่อง :	การประเมินสถานการณ์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย : จับชีพจรประชาธิปไตยไทย พ.ศ. 2563
นักวิจัย :	ดร. กวีลวดี บุรีกุล และรัชชดี แสงหะหมัด
ISBN :	978-616-476-187-2
จำนวนหน้า :	177 หน้า
จัดพิมพ์โดย :	สถาบันพระปกเกล้า
ปีที่พิมพ์ :	2564
ผู้สรุป :	นางสาวรัชชดี แสงหะหมัด
ผู้ออกแบบ :	นายรัชชดล รัตนวิเชียร

RS 12.64

ผลการประเมินตัวชี้วัด ความเป็นประชาธิปไตย โดยภาพรวมทั้ง

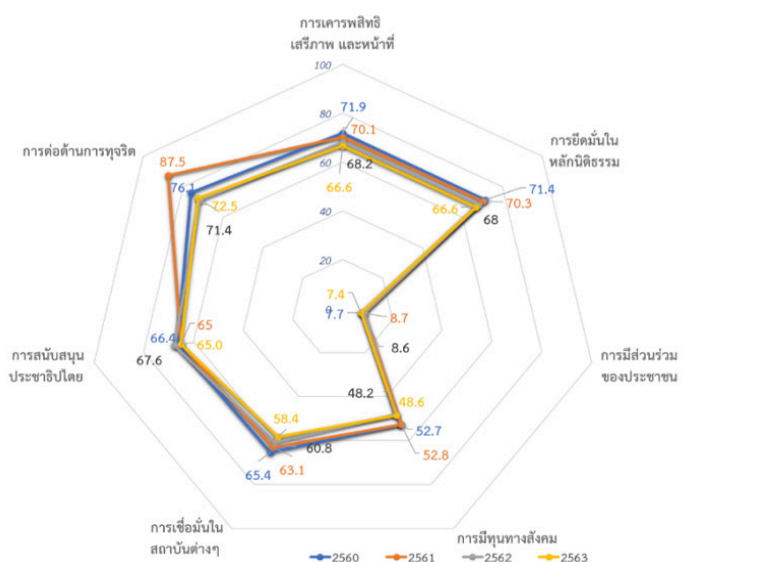
7

ด้าน

ที่ผ่านมา จากคะแนนเต็ม 100 พบว่า ระดับความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง¹ ยกเว้นปี 2561 ที่มีอยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนน 61.0 คะแนน จากนั้นจึงลดลงอย่างต่อเนื่องเป็น 58.4 คะแนน ในปี 2562 และ 55.0 คะแนน ในปี 2563 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละมิติของปี 2563 พบว่า มิติที่ประชาชนประเมินว่ามีคะแนนใน**ระดับสูง** คือ การต่อต้านการทุจริต มี 72.5 คะแนน รองลงมาคือ การเคารพสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ และการยึดมั่นในหลักนิติธรรม มี 66.6 คะแนนเท่ากัน และการสนับสนุนประชาธิปไตย มี 65.0 คะแนน ในขณะที่มิติที่มีคะแนนใน**ระดับปานกลาง** ได้แก่ การเชื่อมั่นในสถาบันต่าง ๆ มี 58.4 คะแนน และการมีทุนทางสังคม มี 48.6 คะแนน ส่วนมิติที่มีคะแนนใน**ระดับน้อย** คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีเพียง 7.4 คะแนนเท่านั้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับความเป็นประชาธิปไตยตลอด 4 ปีที่ทำการศึกษา จะเห็นได้ว่า คะแนนความเป็นประชาธิปไตย**น้อยลง**ในเกือบทุกมิติ ได้แก่ มิติการเคารพสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ มิติการยึดมั่นในหลักนิติธรรม มิติการมีส่วนร่วมของประชาชน มิติการเชื่อมั่นในสถาบันต่าง ๆ ในทางกลับกัน มิติที่มี**คะแนนเพิ่มขึ้น** ได้แก่ มิติด้านการต่อต้านการทุจริต จาก 71.4 คะแนนในปี 2562 เป็น 72.5 คะแนนในปี 2563 และด้านการมีทุนทางสังคมซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 48.2 คะแนนในปี 2562 เป็น 48.6 คะแนนในปี 2563

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในมิติที่มีคะแนน**น้อยลง** พบว่า มิติการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่นั้น ยังมีประเด็นย่อย ได้แก่ เสียดสละเพื่อส่วนร่วม เสียดสละเพื่อสิทธิที่เท่าเทียม ยอมรับฟังความเห็นผู้อื่น ได้รับการคุ้มครองสิทธิ และมีเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งทั้ง 4 ประเด็นย่อยนี้มีคะแนนที่ลดลงทั้งหมด โดยการมีเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมีคะแนนน้อยที่สุด

¹ เกณฑ์ระดับความเป็นประชาธิปไตย 100 คะแนน แบ่งเป็นช่วง 1 – 20 หมายถึง ระดับความเป็นประชาธิปไตยน้อยมาก, 21 – 40 หมายถึง ระดับความเป็นประชาธิปไตยน้อย, 41 – 60 หมายถึง ระดับความเป็นประชาธิปไตยปานกลาง, 61 – 80 หมายถึงระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง, และ 81 – 100 หมายถึง ระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงมาก

RS 12.64

สำหรับ**มิตินิยามมั่นในหลักนิติธรรม** มีประเด็นย่อยคือการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม และเชื่อมั่นต่อระบบกฎหมาย พบว่าแม้คะแนนโดยรวมของทุกปีจะอยู่ในระดับสูง หากแต่มีคะแนนที่ลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยประเด็นที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคือความเชื่อมั่นต่อระบบกฎหมาย

มิตินิยามมั่นในสถาบันต่าง ๆ ประกอบด้วย การเชื่อมั่นต่อรัฐสภา เชื่อมั่นต่อรัฐบาล เชื่อมั่นต่อศาล เชื่อมั่นต่อข้าราชการ ทหาร และตำรวจ เชื่อมั่นต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น และเชื่อมั่นต่อองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พบว่า สถาบันศาลเป็นสถาบันที่ประชาชนให้ความเชื่อมั่นมากที่สุดในทางกลับกัน สถาบันที่ประชาชนเชื่อมั่นน้อยที่สุด คือ รัฐสภา ซึ่งคะแนนความเชื่อมั่นน้อยที่สุดตลอดทั้ง 4 ปีที่ทำการศึกษาคือ โดยปีล่าสุดเป็นเพียงสถาบันเดียวที่มีคะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน

ส่วนมิติที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ **การมีส่วนร่วมทางการเมือง** ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่ทำโดยทั่วไป เช่น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือตัวแทนทางกฎหมายในทุกระดับ ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน ต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่ไม่ได้ทำโดยทั่วไป เช่น ร่วมกับผู้อื่นเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น ร่วมเดินขบวนคัดค้าน และใช้ความรุนแรงเพื่อผลทางการเมือง พบว่าประชาชนเห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอยู่ในระดับน้อยมาก คือ 7.4 คะแนน และเมื่อพิจารณาในรายมิตินิยามย่อย พบว่า มีแนวโน้มที่ลดลงทั้งสองมิตินิยามย่อย โดยผู้ตอบมักจะเข้าร่วมทางการเมืองที่ทำกันทั่วไปมากกว่าแบบที่ไม่ได้ทำกันทั่วไป

ทั้งนี้ จากการศึกษาข้างต้นซึ่งพบว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับที่น้อยที่สุด จึงได้วิเคราะห์เพิ่มเติมถึง**ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน** พบว่า หากประชาชนมีการรับฟังข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น มีการเคารพถึงสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเอง มีความเชื่อมั่นกันและกันที่มากขึ้น รวมถึงมีความเชื่อมั่นต่อการทำงานของรัฐบาล และของนายกรัฐมนตรีเพิ่มขึ้น และมีการไม่ยอมรับการทุจริตที่สูงขึ้น ล้วนส่งผลให้ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ในส่วนของ**ปัจจัยทางประชากร** พบว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ผู้ชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง และคนที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่เรียนในระดับประถมศึกษาหรือคนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ผู้ที่อาศัยนอกเขตเทศบาลจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล และผู้ที่มีรายได้สูงขึ้นไปจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย

RS 12.64

ข้อเสนอแนะ ในการเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตย ของประเทศไทยในมุมมองของประชาชน

1

ควรมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิง กลุ่มเยาวชน กลุ่มคนที่มีการศึกษาน้อย และกลุ่มที่อาศัยในเขตเทศบาล สิ่งสำคัญคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มต้องมีสิทธิ เสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นหรือกระทำตามสิทธิ ที่พึงมี เพื่อสะท้อนถึงความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และแสดงถึงการเคารพในสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนอีกด้วย ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับของประเทศ

2

รัฐบาลควรจัดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการสาธารณะต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีคุณภาพ ได้อย่างเท่าเทียมซึ่งถือว่าเป็นหลักหนึ่งของการปกครองด้วยหลักธรรมาภิบาล ทั้งในเรื่องของการสาธารณสุข การศึกษา และการมีงานทำ โดยการเพิ่มศักยภาพของประชาชนสามารถ ดำเนินการผ่านระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและผลิตแรงงานที่ตรงต่อความต้องการของตลาด แรงงาน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในสังคม (Social Cohesion) และเป็นการเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment) ทั้งนี้ หากประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ประชาชน มีแนวโน้มที่จะสนใจในเรื่องการเมืองการปกครองมากขึ้นซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้ระดับของ ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นด้วย

